

Lietuvos Prezidento Antano Smetonos gimimo metinių paminėjimas

Dr. Raimundas Kaminskas

Rugpjūčio 10 d. istorinės Prezidentūros kiemelyje Kaune įvyko tradicinis (vykstantis nuo 2008 m.) Prezidento Antano Smetonos 143-ųjų gimimo metinių paminėjimas, kurį organizavo Lietuvos Sąjūdžio Kauno taryba ir Lietuvos laisvės kovotojų sąjunga. Minėjime dalyvavo Kauno Antano Smetonos gimnazijos bendruomenės ir įvairių nevyriausybinių organizacijų

atstovai, kauniečiai ir miesto svečiai. Sveikinimo žodžius tarė LR Seimo narė Gintarė Skaistė, Kauno m. savivaldybės tarybos narys Jonas Koryzna, Prezidento Antano Smetonos brolio Motiejaus anūkė Sigutė Smetonaitė-Petrauskienė, Šilainių seniūnijos seniūnaitis ats. plk. Jonas Marcinkus, LPKTS tarybos pirmininkė Vincė Vaidevutė Margevičienė, LŠS atkūrimo iniciatyvinės grupės steigėjas Stasys Ignatavičius, šaulys Alvydas Semaška, VDU prancūzų kalbos dėstytojas

Loic Boizou, Kauno A. Smetonos gimnazijos istorikas Sigitas Nefas, LBKS Kauno apskrities Bajorų draugijos vadas Andrius Krivickas, visuomenininkė Martyna Bikuļiečienė, Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos atstovė Indrė.

Minėjimo pradžioje buvo sugiedotas Lietuvos himnas, o pabaigoje visi sudainavo Prezidento A. Smetonos pamėgtą dainą „Ar aš tau, sese, nesakiau...“. Po minėjimo turėjome galimybę apžiūrėti muziejaus ekspozicijas

Istorinėje Prezidentūroje. Prisimindami asmenybes, kurios kūrė Lietuvos valstybę, turime savęs paklausti, kokiais darbais ir idėjomis mes asmeniškai prisidėjome prie Lietuvos valstybės stiprinimo ir pasitikėjimo ja didinimo šiuolaikinėje visuomenėje? A. J. Greimas klausia ir pats atsako: „O kam iš viso Lietuvoje buvo reikalingas Antanas Smetona? – Tam, kad visi, dar net iki šiol, galėtų jį neigti ir kad jis savo pastovumu galėtų teigti Lietuvos nepriklausomybę.“

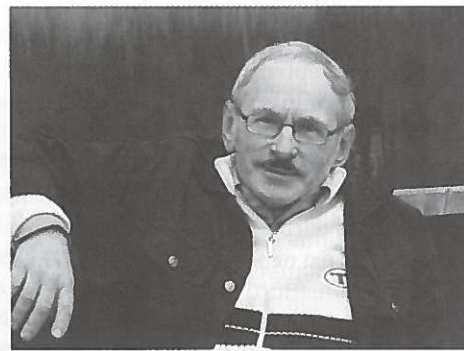
IŠKILIŲ ASMENYBIŲ GALERIJOJE

Nykstančios gamtos tyrėjas ir saugotojas

Audronė Berezauskienė

„Stebėdamas paukščius, kitus gyvūnus, ne kartą suvokiau: mes, žmonės, esame laikini, o jie – amžini. Bet ar daug kam tai išaiškinsi?“ (Bronius Šablevičius)

Pirmasis Lietuvoje „Gamtos riterio“ titulą pelnęs gamtosaugininkas, ornitologas, entomologas ir botanikas, gamtos fotografas dr. Bronius Šablevičius yra kilęs iš Anykščių. Jis gimė Devenių kaime (Anykščių r.), mokėsi Dabužių septynmetėje mokykloje. Buivydiškių (Vilniaus r.) žemės ūkio technikumė įgijo sodininko profesiją. Atlikęs privalomąją karinę tarnybą sovietinėje kariuomenėje, studijavo Vilniaus universiteto Istorijos fakultete ir įgijo istoriko kvalifikaciją. Supratęs, kad jo pašaukimas yra gamtos mokslai, pasiryžo keisti profesiją ir studijuoti biologiją. Išvykęs iš Anykščių į Ignaliną ir dirbdamas Aukštaitijos nacionaliniame parke, 1977–1983 m. jis neakivaizdžiai baigė biologijos studijas Vilniaus pedagoginiame institute (dabar – Edukologijos universitetas). 1993 m. apgynė disertaciją tema „Erelio žuvininko veisimasis, ekologija, elgsena ir apsaugos Lietuvoje strategija“, jam suteiktas biomedicinos mokslų daktaro laipsnis.

Dr. Bronius Šablevičius. Asmeninio albumo nuotr.

2011 m. už mokslinius tyrimus saugomose teritorijose, už straipsnius ir knygas apie gamtą Valstybės saugomų teritorijų tarnybos ir „Eko Bangos“ surengtame konkurse Broniui Šablevičiui pirmajam šalyje suteiktas Lietuvos „Gamtos riterio“ titulas. Gamtosaugininkas įvertintas už reprezentacinių ir probleminių gamtos apsaugos temų sklaidą, labai retų ir nykstančių floros ir faunos rūšių propagavimą ir saugojimą, krašto gamtos grožio pristatymą ir puoselėjimą bei Rytų Lietuvos regiono reprezentavimą.

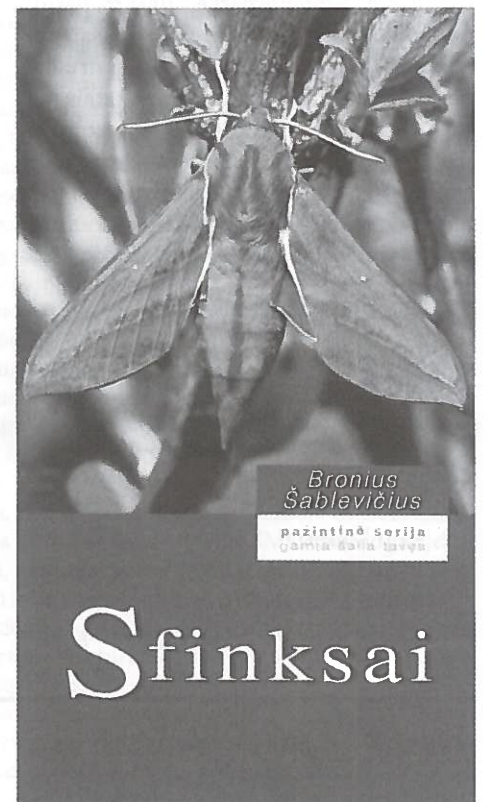
Bronius Šablevičius paskelbė apie 400 straipsnių moksliniuose žurnaluose ir populiarioje periodikoje, išleido nemažai leidinių apie retuosius augalus, paukščius, neįprastus drugius sfinksus, vabalus, varliagyvius ir roplius, taip pat apie Labanoro, Gražutės, Ažvinčių ir Minčios girias, yra akademinio dvitomo leidinio „Lietuvos fauna. Paukščiai“ bendraautoris.

1982 m. pasirodė pirmasis B. Šablevičiaus mokslo populiarinimo tematikos leidinys, parengtas kartu su Eugenijumi Drobeliu, – „Pelėdos ir plėšrieji paukščiai“. 1983 m. „Vagos“ leidykloje išleista grožinės publicistikos knygelė „Paklausyk griežlės“,

kuri yra tarsi patarimai žmogui, nežinančiam, į ką atkreipti dėmesį, atėjus į „laukinę gamtą“.

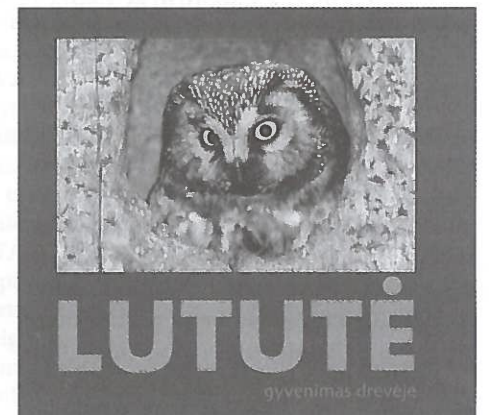
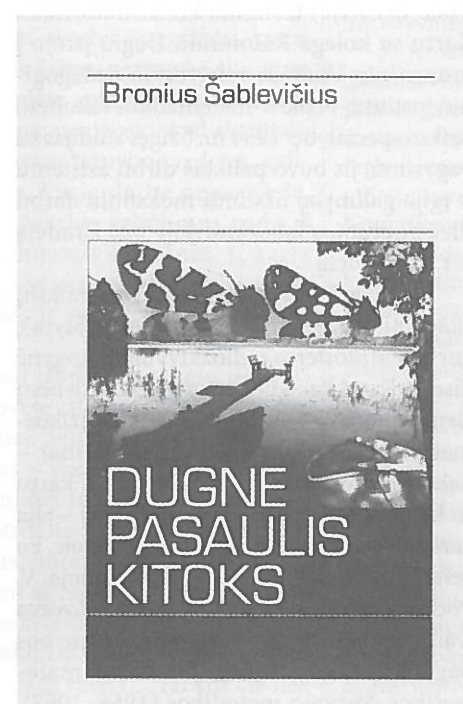
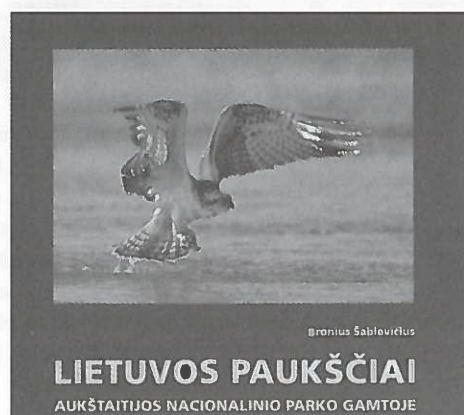
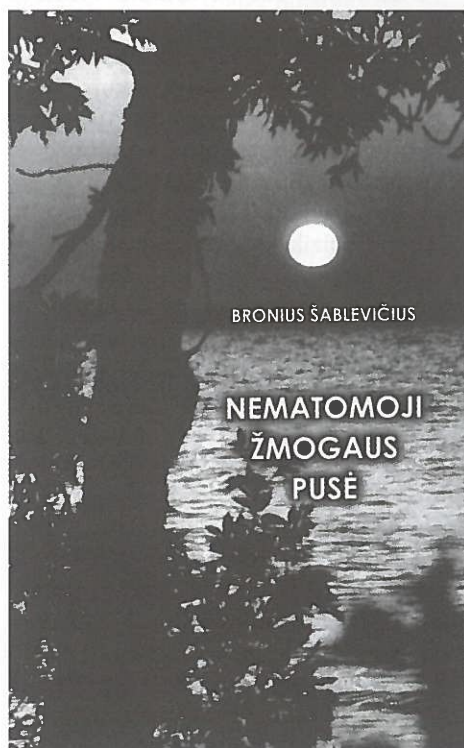
1988 m. B. Šablevičius skaitytojus pradžiuogino monografija „Erelis žuvininkas“. Leidinyje nagrinėjama vieno iš rečiausių Lietuvos paukščių – erelio žuvininko, įrašyto į daugelio Europos šalių raudonąsias knygas, biologija, ekologija ir elgsena. Nedidelės apimties knygoje pateikta glausta informacija, pagrįsta paties mokslininko surinktais duomenimis. Jos pradžioje autorius rašo: „<...> Esu laimingas, galėdamas skaitytojams papasakoti apie šį paukštį. Mano požiūris į jį pasikeitė taip: išankstinis besąlygiškas palankumas – susižavėjimas – pagarba – objektyvus paukščio vietos gamtoje suvokimas. Tas suvokimas buvo didžiausias stimulas rašyti. <...> Ši knygelė tepadedu geriau pažinti žuvininką ir, svarbiausia, labiau jį saugoti. Tegu tai būna pradžia ir stimulus išsamesniems moksliniams darbams. Gamta visada yra sklidina paslapčių. Žuvininko gyvenimas – viena iš jų. Esu įsitikinęs, kad racionalusis šiuolaikinis žmogus, neįsivaizduojantis daug sentimentų gamtai, nors vieną dieną stebėjęs šio paukščio gyvenimą laisvėje, taptų gamtos bičiuliu <...>“ [1].

1990 m. Bronius Šablevičius parengė informacinį leidinį „Aukštaitijos nacionalinis parkas: svarbiausios žinios“, padedantį lankytojams susiorientuoti didžiulėje šio parko

teritorijoje. Po to sekė kiti gamtos pažinimui skirti leidiniai: 1998 m. – knyga „Aukštaitijos nacionalinis parkas: retieji augalai“, o 1999 m. – dokumentinis leidinys „Retosios augalų rūšys Aukštaitijos nacionaliniame parke 1978–1998 m.“. Tai monografija apie gamtininko per 20 metų surastus ir prižiūrimus retuosius augalus, jų būklę. 2001 m. mokslininkas parengė gamtos pažinimui skirtus leidinius: „Miško paukščiai“ ir „Varliagyviai ir ropliai“.

■ Nukelta | 10 p.

Broniaus Šablevičiaus parengtos knygos: „Nematomoji žmogaus pusė“ (2015), „Lietuvos paukščiai Aukštaitijos nacionalinio parko gamtoje“ (2014), „Dugne pasaulis kitoks“ (1997), „Lututė: gyvenimas drevėje“ (2013), „Sfinksai“ (2004)

Nykstančios gamtos tyrėjas ir saugotojas

■ Atkelta iš 9 p.

Antrasis knygos „Vabalai“ leidimas 2011 m. buvo papildytas naujais tektais. Šioje knygoje autorius pakvietė skaitytojus į apžvalginę ekskursiją po vabalų pasaulį, skatino pamatyti jų įvairovę ir estetinį grožį. B. Šablevičiaus teigimu, vabalai turi didžiulę reikšmę gamtai: padeda apvalyti aplinką nuo teršalų, suardyti kritusius gyvūnus, trūnijančius medžius, kelmus, įvairiai lemia žmonių maistą, sveikatą, aprangą, būstą ir visą gyvenimo kokybę. Mokslininko nuomone, kas trečias vabzdys Žemėje yra vabalas, o vabalų būrys – pati įdomiausia, paslaptingiausia sala begalinėje visų kitų vabzdžių apsuptyje. Gaila, bet žmonės apie šiuos mažuosius savo kaimynus labai daug ko nežino ir net jų baiminasi.

2003 m. kartu su L. Raudonikiu B. Šablevičius išleido gamtos pažinimo leidinį „Biologinei įvairovei svarbios teritorijos Aukštaitijos nacionaliniame parke“. 2004 m. pasirodė gausiai iliustruota knygelė „Sfinksai“ apie naktinius, dieną beveik nematomus drugius, pagrįsta mokslinių tyrimų rezultatais: autorius drugius augino namų sąlygomis ir registravo sfinksų „išsiperėjimą“, vikšrelių augimą juos maitinant. Tai buvo laikas, kai pusę jo kambario užėmė stiklainiai, kuriuose judėjo, graužė ir augo daugybė sfinksų vikšrų. Bet koks vikšras su ragu „uodegoje“ buvo nešamas į sfinksų inkubatorių. Taip buvo stebimas ir aprašomas didysis gamtos stebuklas, kaip iš spalvotų vikšrų išsivysto kita gyvybės forma – nuostabaus grožio stambūs drugiai. Suaugę sfinksai pasirodo vakarais ir naktimis, maitinasi nektaru, bet ant žiedų nenutopia, o siurbia jų nektarą kybodami ore, kaip kolibriai. Sfinksai skraido kitaip nei kiti drugiai – tiesiai ir greitai lyg lėktuvai.

Dirbtinis retųjų drugių auginimas leido pamatyti jų biologinės raidos procesą, kuris

vyksta gamtoje, tačiau daugeliui lieka nematomas. Rengdamas šią knygą, autorius siekė paskatinti žmones domėtis drugiais sfinksais ir juos pamėgti. B. Šablevičiaus teigimu, vien tik pažinęs tuos gražius drugius, žmogus gali „praregėti“ ir pamatyti kitas gamtos sritis. Autorius apgailėstauja, kad gamtos nesuprantantiems žmonėms net gražiausi sfinksų vikšrai yra tik „baisios kirmėlės“. O juk sfinksai puošia Lietuvos gamtą ir nekenkia jokiam sodui, daržui ar gėlyno augalui.

Daugiau nei tris dešimtmečius Bronius Šablevičius tyrinėjo pelėdų gyvenimo būdą, įpročius ir elgseną. Pirmieji apibendrinti rezultatai buvo paskelbti 1983 m. jo diplominiame darbe „Nacionalinio parko pelėdų ekologija“. Vėliau sukaupti duomenys sugulė į knygą „Lututė: gyvenimas drevėje“ (2013). Stebėdamas pelėdų lutučių gyvenimą, autorius daugybę naktų praleido miškuose. „Pelėdinius paukščius labai sunku tyrinėti – jie gi naktiniai. Jeigu žmogus nori gyventi normalų gyvenimą – naktimis ilsėtis, o rytą keltis ir eiti į darbą, tai naktinių paukščių tyrinėti neįstengs. Reikės keisti gyvenimo būdą. O kam tas pelėdas tyrinėti? Tam, kad būtų atskleistas dar nežinomas, nematomos gamtos vertybės, – sako B. Šablevičius. – Ar kada esate vaikštinėję miškuose naktimis? Ne, ne tarnybinių reikalų vėrčiami, ne todėl, kad pasiklydote, ne per triukšmingą draugų išvyką su palapine, o norėdami paklausti naktinio miško nuotaikos. Gal ir būvotė išsiruošę į tokį žygį, bet slinkote mišku sukaustyti baimės, kad tik iš tamsos neiššoktų vilkas ar nežinia koks baisūnas. Vilkai, jei jų ir yra, pirmieji pajunta žmogų ir duoda jam kelią, todėl miškas nekelia pavojaus, priešingai – jis kviečia pažinti savo paslaptis.“ [2] Tokiais gražiais žodžiais gamtininkas kreipiasi į knygos „Lututė: gyvenimas drevėje“ skaitytojus, kviesdamas susipažinti su pelėdomis, be kurių naktinių

balsų žiemos miškai yra tušti...

2014 m. mokslininkas išleido monografiją „Lietuvos paukščiai Aukštaitijos nacionalinio parko gamtoje“. Gamtos tyrėjas prisipažino, kad, atėjęs dirbti į parką, paukščių faunos tyrinėjimus rado nepradėtus. Iki tol čia buvo žinomas tik erelio žuvininko lizdas, kurį aptiko jo pirmtakas, parko biologas A. Lubys. B. Šablevičiaus dėka pirmieji įrašai apie paukščius atsirado 1977 m. rudenį. Dvidešimt metų jis buvo vienintelis biologas Aukštaitijos nacionaliniame parke. Nepaisant gausybės nereikalingų ir priverstinių darbų, mokslininkui pavyko surinkti ir naujajame leidinyje susisteminti 36 metus kauptus duomenis apie 240 paukščių rūšių, gyvenančių ar apsikančių Aukštaitijos nacionaliniame parke.

Daugiau kaip tris dešimtmečius B. Šablevičius paskyrė savo mėgstamiausiam gamtos objektui – ereliams žuvininkams. Pirmasis jų lizdas parke aptiktas 1975 m. Tuo metu tai buvo vienintelė žinoma jų lizdavietė Lietuvoje. Tyrėjas šių paukščių tyrimo geografiją praplėtė net į septynis Rytų Lietuvos rajonus. Šia tema gamtininkas nepertraukiamai dirbo nuo 1979-ųjų ir, kaip jau minėta, 1993 m. apgynė mokslų daktaro disertaciją.

Ne tik mokslinėje veikloje pastebimi B. Šablevičiaus darbai. Jo grožinės literatūros kūriniai taip pat nepalieka abejingų. 1997 m. jis išleido miniatiūrų knygą „Dugne pasaulis kitoks“, už kurią 2000 m. Rytų Lietuvos literatūroje buvo apdovanotas Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės laureato diplomu. 2015 m. Utenos leidykloje „Indra“ išleista B. Šablevičiaus apmąstymų knyga „Nematomoji žmogaus pusė“, sulaukusi ypatingo skaitytojų dėmesio ir aktyvių diskusijų. Knygoje daug neįprastų temų, netikėtumais stebinančių situacijų. Iš tikrųjų tai slepiamos žmonių gyvenimo pusės atsukimas į viešu-

mą. Tai sukaupia patirtis ir išmintis, stebint aplinkinį pasaulį, ieškant atsakymų į amžiną klausimą, kas gi yra tas Dievo ar Gamtos uokurtas žmogus, vadinantis save protinguoju?

Knygos įžangoje, pavadintoje „Mintys, prieš įeinant į knygą“, B. Šablevičius rašo: „Mano išgyventos, išnešotos ir iškentėtos mintys yra taip pat ir jūsų mintys. Bet dauguma žmonių bijo užslėptų minčių, gėdijasi, o kiti vaizduoja, kad jų mintys sterilios, be jokios drumzlės. Ir eina iškelta galva, supraskite – „aš neverkšlenu, aš tvirtas, aš be nuodėmės“. <...> Nieko neišgalvojau, nesukūriau. Viskas, ką pasakojau, per mane perėjo lyg traktorius. Bet išlikau gyvas. Kiekvienas nepelnytas žmonių ar likimo smūgis partrenkdavo, bet aš, lyg daržo piktžolė, išsikibdavau šakelėmis ir vėl sužaliuodavau.“ [3]

Knyga „Nematomoji žmogaus pusė“ – be galo intelektualus, minčių, vaizdų ir žodžių grožiu viliojantis bei romantiškas pokalbis autoriaus paties su savimi, su knygos skaitytoju, o galbūt su kažkuo kitu, kažkur esančiuoju. Kažkam tas pokalbis gali pasirodyti per daug atviras, gal net per daug kitus vertinantis, tačiau tikrai labai įdomus. Eina Bronius Šablevičius per gyvenimą ir mato viską: vabzdžius, augalus, žmones... Visus savo stebėjimus fiksuoja, džiaugsmis ir skauduliais pasidalina. Ir viskas sugula į knygas. Nesvarbu, ar tai būtų mokslinis leidinys, ar grožinės literatūros knyga – visos jos išgyventos, išjaustos. Tik imkime ir skaitykime.

NUORODOS:

1. Šablevičius, Bronius. (1988). Erelis žuvininkas. Vilnius: Mokslas, p. 3–4.
2. Šablevičius, Bronius. (2013). Lututė: gyvenimas drevėje. Kaunas: Lututė, p. 2.
3. Šablevičius, Bronius. (2015). Nematomoji žmogaus pusė. Utena: Utenos Indra, p. 6.

IN MEMORIAM

Doc. dr. Vytautas Pocius

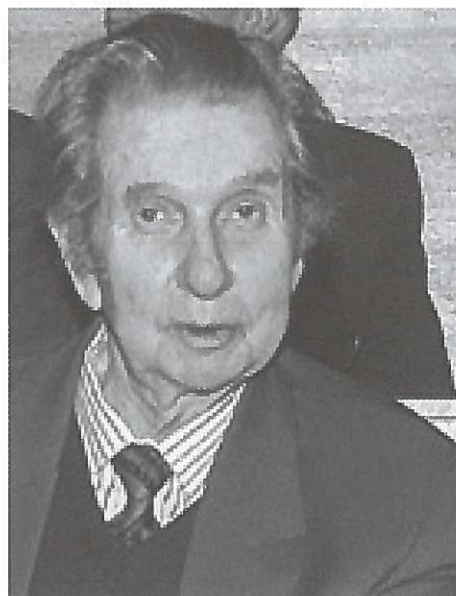
1930 01 11 – 2017 08 09

Rugpjūčio 9 d. netekome žymaus Lietuvos edukologijos universiteto Fizikos ir matematikos fakulteto 6-osios (1954 metų) laidos absolvento, visuomenės veikėjo, Vilniaus Vytautų klubo prezidento (nuo 2012 m.), fizikos mokslų daktaro doc. Vytauto Pociaus. Mums, LEU alumnams, visai akademinėi bendruomenei, labai trūks nuoširdaus ir šilto, turėjusio fenomenalią atmintį kolegos, veržlaus mokslininko ir publicisto Vytauto Pociaus.

Vytautas Pocius gimė 1930 m. sausio 11 d. Kaune, tarnautojo šeimoje. Jo tėvas Jurgis Pocius – 1923 m. Klaipėdos krašto sukilimo dalyvis, ilgą laiką dirbęs Nepriklausomos Lietuvos Valstybės kontrolės tarnyboje, motina – Zuzana Pocienė (Latakaitė) – mažažemio Plungės valstiečio dukra. Vytautas lankė Kauno 15-ąją pradinę mokyklą, vėliau mokėsi Kauno „Saulės“ gimnazijoje, kur jį ugdė tokie iškilūs mokytojai, kaip matematikas V. Ilgūnas, vėliau tapęs profesoriumi, geografas A. Bendorius – vadovėlių autorius, mokslo ir visuomenės veikėjas. 1945 m. tėvams persikėlus į Kretinę, čia jis baigė gimnazijos 4-ąją klasę ir tėvo paragintas įstojo mokytis į Kauno politechnikumą. Jį baigęs

1949 m., Vytautas Pocius pradėjo dirbti Vilniaus karinėje gamykloje (vadinamojoje pašto dėžutėje) techniku konstruktoriumi. Kartu su kolega Raimundu Dagiu įstojo į tuometinio Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto Fizikos-matematikos fakulteto fizikos specialybę. 1954 m. baigęs studijas su pagyrimu, jis buvo paliktas dirbti asistentu ir įgijo galimybę užsiimti moksliniu darbu Elektrografijos laboratorijoje pas išradėją inž. J. Žilevičių.

Vytautas Pocius įstojo į Lietuvos mokslų akademijos aspirantūrą (vad. prof. B. Styra), kur tyrė atmosferos radioaktyvumą. Apgynė disertaciją „Alfa radioizotopų tyrimai debesų elementuose“, už kurią jam suteiktas fizikos-matematikos mokslų kandidato (dabar – daktaro) mokslinis laipsnis. 1963 m. kartu su kitais atrado naują gamtos reiškinį – alfa karštąsias aerzolineles atmosferoje. Po šešerių metų darbo Mokslų akademijoje, V. Pocius grįžo į VVPI, kur 15 metų vadovavo įvairioms katedroms: Pramoninės gamybos pagrindų (1962–1966), Fizikos ir matematikos dėstyto metodikos (1966–1967), Bendrosios fizikos (1974–1979). 1963 m. jam buvo suteiktas docento pedagoginis vardas.

1980–1983 m. V. Pocius stažavosi Vengrijos Budapešto ir Rusijos Kazanės universitetuose. 1990 m. buvo išrinktas Bendrosios fizikos katedros profesoriumi, bet, pasikeitus vardų teikimo tvarkai, 1992 m. grąžintas į docentūrą.

Dirbdamas tuometiniame Vilniaus valstybiniame pedagoginiame institute, V. Pocius dėstė bendrąją fiziką, elektrotechniką, radiotechniką, vadovavo kursiniams ir diplominiams darbams. Kartu įvairiu metu dėstė ir Kauno politechnikos instituto Vilniaus filiale (dabar VGTU), Maskvos Kooperacijos instituto Vilniaus filiale, daugelį metų dirbo fizikos mokytojų kvalifikacijos kėlimo kursuose Mokytojų tobulinimosi institute. Paskelbė per 100 mokslinių, metodinių ir publicistinių straipsnių atmosferos radioaktyvumo, fizikos didaktikos ir mokslo istorijos temomis. Jis – 8 knygų autorius ir bendraautoris („Olimpiadinis fizikos uždavinynas“, „Kinematika“, „Mechanikos laboratorinių darbų didaktika“, „Antanas Macijauskas“ ir kt.).

Daug laiko ir pastangų V. Pocius skyrė įvairiai mokslinei-metodinei ir visuomenei veiklai, 12 metų vadovavo Vilniaus aukštųjų mokyklų fizikos dėstytojų moksliniam-metodiniam seminarui. Iki 1990 m. buvo Pabaltijo ir Baltarusijos aukštųjų mokyklų fizikos dėstytojų mokslinės-metodinės